

סימן ע"ז

בודיהים

מוצאי שבת־קודש פרשת נח, תשע"ד

לכבוד מר...

במה ששאלת אם במשך טיולך במזרח מותר לך להכנס למקדשים בודהיסטים, ואם פסלי בודהה נחשבים לעבודה זרה; הנה יסוד השאלה הוא בהבדל שהכל מודים בו בין הבודהיזם עצמו לבין המאמינים בו. ביסוד העניין נראה אמנם כי הבודהיזם איננו עבודה זרה, שהרי הכל מודים שבודהה עצמו אדם היה ולא אל, ועניינם הוא ללמוד את תורתו ואת דבריו ולא לעבדו; ולכאורה אין בעבודתו כאל שום תועלת לפי משנתו, ומה שיש להם פסלים שלו הם כדי להתרכז במשנתו, ותו לא.

אמנם, מאידך, נראה שהבודהיסטים עצמם עושים מעשים שיש בהם משום עבודה זרה, כהקטרת קטורת והשתחויה לפסלים, ויש שאף מתפללים לבודהה עצמו ומתייחסים אליו כעבודה זרה, ואם כן אף שבעיקר העניין אין בכך צורך מכל מקום אין אנו יכולים להתעלם ממה שקורה בפועל אצל אלו המאמינים בעניין זה.

ובך כתב הרמב"ם בהלכות עבודה זרה

(א', א"ב'): "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור, ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזו היתה טעותם: אמרו, הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארום ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבודו, כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך. כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארום בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים, וכך היו אומרים עובדיה היודעים עיקרה, לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה... ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ, ומודיע להם צורה שבדה מלבם ואומר זו היא צורת הכוכב

פלוני שהודיעוהו בנבואתו, והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחווים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה וראוי לעובדה וליראה ממנה, וכהניהם אומרים להם שבעבודה זו תרכו ותצליחו ועשו כך כך ואל תעשו כך וכך, והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך והודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך, ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות...".

זוהי דרכה של עבודה זרה, שאיננה מתחילה כעבודה זרה אלא דווקא מתחילה מתוך התבוננות ברורה וידיעה נאמנה של בורא עולם, אלא שלאחר מכן ההמון אינו יודע להבדיל בין אחד לשני, והדבר מביא בסופו של דבר לידי

עבודה זרה ממש, וכך נראה שקרה עם הבודהיזם, שבמקורו באמת אינו עבודה זרה, ויודעיו האמיתיים יודעים האמת, אך העם אינו יודע להבדיל תמיד בדברים אלו, ונראה שרבים רבים מהם עושים מעשים שיש בהם עבודה זרה ממש.

על כן, הלכה למעשה נראה ברור שאסור להיכנס במקדשיהם, ואסור לקנות פסליהם, ויש להיזהר מאוד בכל מה שקשור בבודהיזם שלא להימשך חס ושלום אחר מנהגיהם הרעים שיש בם משום עבודה זרה ממש.

שבוע טוב,

יונתן רוזנצוויג,

החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: אסור להכנס למקדשי הבודהיסטים, ואסור לקנות פסליהם, ויש להיזהר מלהימשך אחריהם.

סימן ע"ח

קבלת מתנה מנוצרי ערב חג המולד

י"ב שבט, תשע"ג

לכבוד מר... אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום.

בעניין חבר לעבודה שהוא ערבי-נוצרי, ולקראת חג המולד של הנוצרים חילק בין חבריו לעבודה ממתקים (כשרים, כמובן), ונסתפקתם אם מותר לכם לאכול מהם במקרה כזה.

דין זה נראה לי פשוט להיתר מעיקר הדין. מקור דין זה במסכת עבודה זרה (ו' א'), ונפסק הדבר בשולחן ערוך (יו"ד, קמ"ח, ה'), ועל פי מה שנפסק שם אם שלח הגוי דורון ביום חגו לישראל אסור לישראל לקבלו, ואף אם מקבלו משום איבה חייב לאחר מכן לאבדו בפניו כלאחר יד (על מנת שלא ירגיש הגוי שהישראל איבד הדורון בכוונה ויהיה בכך שוב משום איבה). אמנם, הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (ט', ב') לא הביא דין זה שחייב לאבדו ורק כתב שאסור ליהנות בו, ונראה שטעמו הוא מפני שאין בזה חיוב ממש דווקא לאבד אלא שאין ליהנות מהדורון שנתן לו הגוי.

מכל מקום, כתב הריטב"א (שם) שבמקום איבה מותר אף ליהנות ממה

שנתן לו הגוי: "וכל היכא דאיכא איבה לא אסרו במשנתינו כלל ואפילו ביום אידם, שאיסור זה אינו אלא מדרבנן ומשום חששא ולפיכך לא החליטו בו איסורן ולא השווו מדותיהם, ואינה כשאר איסוריין שלהם שהשוו בו מדותיהם והחליטו איסורן, אבל הכא לא החליטו איסורן אלא לפי המקום ולפי הזמן... והיינו טעמא דכל היכא דאיכא משום איבה שרי שכך היתה דעת החכמים מתחילה. ומכאן סמכו רבותינו ז"ל דבזמן הזה מותר לשאת ולתת עם הגוים אפילו ביום אידם, חדא דאיכא משום איבה, ועוד דקים לן בגוייהו דלא אזיל ומודה דלא חשיבא באנפיהו כולי האי, ותו שאנו צריכין לתת ולשאת עמהם משום חיי נפש, ועוד מפני שאין אנו אלא כמחניפין להם וכיוצא בזה התירו בירושלמי...". ואף בשולחן ערוך (שם, סעיף י"ב) נפסק שבמקום שיש לחשוש משום איבה יש להקל בזמן הזה.

והנה, בנידוננו יש טעמים רבים להקל: ראשית, שאין נותן את מתנותיו ביום חגו; ושנית, שיש בזה משום איבה (אף שיש לדון אם וכיצד שייך זה בימינו בארץ ישראל ותחת שלטון יהודי);

ושלישית, שכלל לא ברור שהולך ומודה לאלוהיו על כך; ורביעית, שכבר נסתפקנו בתשובה אחרת אם באמת נוצרים עובדי עבודה זרה הם בימינו וזה אינו ברור כלל. מכל הטעמים הללו נראה ברור שאין לחשוש לקבל הממתקים ואף ליהנות מהם. אמנם, בב"ח כתב לחשוש שמא בהנאה מהמתנות יש משום הנאה מעבודה זרה, ואף שכוונתו לחומרא בעלמא מכל מקום טוב לחוש לדבריו. על כן, אף שנראה שאין בכך איסור ממש, מכל

מקום טוב שלא ליהנות ממתנות אלו ללא סיבה.

בברכה רבה,
יונתן רוזנצוויג,
החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: אף שאין בכך איסור, טוב שלא להנות ממתנות שניתנות מאדם לחברו בעקבות חגי הנוצרים. ומכל מקום, אין להמנע מלקבלם כדי שלא להרבות איבה ומחלוקת.

סימן ע"ט

השגת אישור לכנסיה לצורך גיוס תרומות

ג' שבט תשע"ג

לכבוד מר... שלום רב. בעניין שאלתך אם מותר לטפל במסמכים לצורכה של כנסיה נוצרית אחת המבקשת אותם על מנת שיוכלו לגייס תרומות.

וְדַא' דבר זה מותר, מסיבות רבות. ראשית, שכבר כתבתי בתשובה אחרת שכלל לא ברור לשוות דין עובדי אלילים לנוצרים בימינו, ולפי דעת המאירי מעולם לא היה להם דין זה. שנית, אף אם דין עובדי אלילים להם הרי אין כאן באמת תמיכה ביד עובדי אלילים שהרי אם לא יקחו ממך מסמך זה יקחוהו מאדם אחר, ואם כן קשה לומר שיש במעשיך משום איסור לפני עור'. שלישית, שאף אם יש בכך מעין מסייע ביד עוברי עבירה, הרי זה סיוע רחוק להמציא להם מסמכים בלבד, ואין אתה נותן להם כסף ממש או מגייס תרומות למענם, אלא רק נותן להם המסמכים, ואם כן לא נראה שיש בזה גדר מסייע כלל.

וְעוֹד, שביו"ד סימן קנ"א מבואר שאפילו למכור ממש חפצים לעובדי אלילים אין איסור אלא אם כן מוכח שישתמשו בהם ממש לעבודה זרה, אבל כל שאין בכך חשש ודאי אין איסור, וכאן הלא מדובר בהרבה פחות מכך וודאי מותר. ושם (סעיף י"ב) פסק בשולחן ערוך שאף מותר לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ולקבור מתיהם ולהספידם ולנחם אבליהם משום דרכי שלום, ואף אין ממחים בידם אם באים ללקט לקט שכחה ופיאה, ואם בזה התירו כיוון שאינו שייך ממש לעניין עבודה זרה, קל וחומר שבהמצאת מסמכים שיכולים להשיגם בכל מקום ואין להם עניין ישיר עם עבודה זרה שאין בזה סרך איסור.

יונתן רוזנצוויג,

החופ"ק נצח מנשה, בית שמש.

סיכום הלכה למעשה: מותר לסייע ביד כנסיה נוצרית לקבל אישור לגיוס תרומות.